

Senyores i senyors, benvolguts amics i amigues,

Vull agrair la vostra invitació a poder parlar tots plegats, en el marc d'aquesta exposició, sobre el que representa Manuel Carrasco i les reflexions que la seva trajectòria provoca encara després de setanta-cinc anys del seu afusellament.

L'assassinat de Carrasco i Formiguera, com per exemple també el del president Lluís Companys, és evident que han marcat el record que en tenim. Unió Democràtica és plena de persones que van haver de marxar a l'exili per les seves idees i per la seva defensa de la democràcia i de les seves creences, tant en començar la Guerra Civil com després, en entrar les tropes de Franco a Catalunya. El duríssim exili que van patir, o la repressió i les dures circumstàncies que van haver de suportar quan van tornar persones com Roca i Caball o Pau Romeva, són també pàgines glorioses de la nostra història, però no assoleixen la dimensió tràgica que va representar l'assassinat de Manuel Carrasco.

Aquest abril, en complir-se els setanta-cinc anys del seu afusellament hem tingut ocasió de parlar molt i molt de les circumstàncies que van envoltar el seu afusellament. No deixa de ser irònic que un règim revoltat, que es qualificava com a "croada", executés la persona que més s'havia destacat defensat els drets dels creients sota el règim republicà o el mateix dret de l'Església a l'ensenyament. I encara és més incomprendible que aquest règim suposadament catòlic assassinés una persona per la qual estaven movent fils des del Vaticà mateix, i fins i tot per part del mateix Papa. Sobre tot això, va pesar més la seva condició de defensor dels drets de Catalunya i la intenció de Franco de crear terror entre els catalans.

I per això, l'abril del 1938, just quan les tropes revoltades entraven a Catalunya, Franco va voler que s'executés Carrasco a Burgos, per demostrar la desgràcia que esperava a tots els qui s'oposaven al seu alçament.

Però Carrasco no és només la persona que va afrontar la mort amb una dignitat immensa, ni la persona que va morir cridant "visca Catalunya lliure" i "Jesús, Jesús", sinó que és molt més. Carrasco, a més de tot això, és l'exemple d'una persona sempre fidel a les seves conviccions democràtiques, al seu país i a les seves creences. La mort de Carrasco és un fet impactant i colpidor encara per a tots nosaltres després de tres quarts de segle, però la seva vida és igual d'exemplar i segueix essent també tota una font de llum per als qui ens sentim humanistes, els qui creiem en la democràcia i els qui estimem el país.

Carrasco havia nascut a Barcelona el 3 d'abril del 1890. Era el mitjà de tres germans que ben aviat van quedar orfes de pare. Va estudiar als jesuïtes del carrer de Casp i el 1911 havia obtingut les llicenciatures en Dret i en Filosofia, i el 1912 es doctora en totes dues disciplines a Madrid. L'any 1915 es casa amb Pilar Azemar i d'aquest matrimoni en naixeran vuit fills.

Les primeres passes polítiques de Carrasco van anar de la mà de la Lliga Regionalista. L'any 1920, tot just amb trenta anys, va ser escollit regidor de l'Ajuntament de Barcelona. Carrasco, però, també era l'ànima d'un setmanari, "L'Estevet", on el 14 d'abril del 1922 hi va publicar unes caricatures relatives a la Guerra del Marroc, cosa que va comportar la seva detenció durant un mes a La Model i després una estada de més de tres mesos a la presó de Burgos. En sortir, va ser escollit membre de la Junta del Col·legi d'Advocats de Barcelona, fet que també li va comportar nous problemes quan el Col·legi va decidir publicar la seva "Guia Judicial" en català. La dictadura de Primo de Rivera va ordenar la destitució i el desterrament forçós dels integrants de la Junta. Per aquests fets, Carrasco, el març del 1926, serà confinat sis mesos a Tamarit de Llitera, temps que aprofitarà per escriure part de la seva obra "Normes del Comerciant. L'Activitat Comercial en els Ordres Pràctic, Jurídic i Tributari".

L'any 1922, Carrasco s'havia afiliat a una nova formació política, Acció Catalana, integrada pels elements més avançats i catalanistes de la Lliga, especialment les seves joventuts, així com també per la Federació Democràtica Nacionalista de Macià i algunes altres petites formacions republicanes. En nom d'Acció Catalana, Carrasco va participar l'agost del 1930 en la reunió que va donar lloc al "Pacte de Sant Sebastià", a la qual hi concorren, entre d'altres assistents, Alcalá Zamora, Manuel Azaña, Lerroix, Miguel Maura, Ortega y Gasset o Indalecio Prieto. En aquell acord o pacte, les forces republicanes es comprometen a garantir el dret de Catalunya a l'autonomia quan s'instauri la República. La intervenció de Carrasco en aquella transcendental reunió ens ha estat explicada per ell mateix en el seu llibre "El Pacte de Sant Sebastià".

En paraules de Carrasco, veient que els representants dels partits espanyols no es preocupaven en absolut de la qüestió catalana, el seu company Aiguader i ell mateix s'afanyen a desfer l'equívoc. Tal i com diu Carrasco: *"Vàrem parlar, però, clar i català, i aquest fou el nostre èxit. El que féu possible per primera vegada que el plet de Catalunya fos pres en consideració per forces polítiques espanyoles fou la sinceritat, la claredat, la cruesa amb què vàrem exposar aquest problema"*.

Com va dir Carrasco en aquella reunió, *"Nosaltres plantejem el problema de Catalunya, certament, com un problema nacional, com un problema estatal, però sotmès al principi d'autodeterminació. No volem que Catalunya sigui més que allò que els catalans vulguin. Entenguem-nos: allò que els catalans vulguin conscientment"*.

Com és sabut, la monarquia d'Alfons XIII va caure el 14 d'abril del 1931. A la una del migdia, Lluís Companys, des del balcó de l'Ajuntament de Barcelona proclama la República Espanyola. Una hora més tard, Francesc Macià proclama, també des de l'Ajuntament, l'Estat Català dintre de la Federació de Repúbliques Ibèriques i poca estona després pren possessió del Palau de la Generalitat i del govern de Catalunya.

En arribar a casa aquella nit, un Carrasco eufòric que ha passat tot el dia al costat de Macià assegura que ja pot morir perquè ha vist Catalunya lliure. L'endemà Carrasco, pel seu prestigi personal i en agraïment a la seva tasca en el Pacte de Sant Sebastià, és nomenat per Macià conseller de comunicacions del Govern provisional de la República

Catalana. El mateix dia 15 Carrasco, en representació del president Macià, emprèn un vol a Madrid per negociar amb les noves autoritats republicanes. En una roda de premsa, Alcalà Zamora i Carrasco afirmen que la República pot fer el miracle d'unir-nos a tots.

Dos dies després, tres ministres de la República es desplacen a Barcelona per tal de resoldre la inquietud que ha generat la proclamació de la República Catalana. Després d'hores de negociació arriben a una solució transaccional que reiterava, per part republicana, el compliment dels acords de Sant Sebastià i el compromís d'aprovar l'Estatut que votessin els ajuntaments de Catalunya. Dementre, el govern català s'anomenaria "Generalitat de Catalunya".

L'endemà Carrasco era nomenat Conseller de Beneficència i Sanitat en el nou govern del President Macià, càrrec que exercirà fins al 29 de desembre següent i al qual renunciarà per discrepància amb les directrius contràries a la llibertat religiosa que seguien tant els seus companys de grup parlamentari a Madrid --havia estat escollit diputat a Corts per Girona amb 57.166 vots el 28 de juny del 1931-- com també el Govern de la Generalitat.

Carrasco, a Madrid, destaca per la seva defensa integral de la llibertat religiosa i dels drets de Catalunya. Aquesta, a més, va ser la causa del seu acostament i de la seva posterior incorporació a Unió Democràtica de Catalunya, creada el novembre del 1931, partit en el qual Carrasco va trobar el fidel reflex de les seves conviccions.

En esclatar la sedició militar que va donar lloc a la Guerra Civil, Manuel Carrasco es va posar a disposició de la Generalitat i el llavors conseller de Finances, Martí Esteve, el va contractar com a assessor tècnic, càrrec en què va continuar quan poques setmanes després Josep Tarradellas assumia aquesta Conselleria. Com a jurista, Carrasco va idear un sistema d'aval de la Generalitat a favor de les empreses catalanes que es trobaven sense propietari i sense recursos; també va correspondre a Carrasco prendre possessió de la sucursal del Banc d'Espanya a Barcelona després que la Generalitat n'ordenés la seva intervenció.

Així mateix, en la seva qualitat d'assessor jurídic del Comissariat de Banca i Borsa, Carrasco tenia cura del control dels comptes corrents dels empresaris i altres ciutadans que havien fugit de Catalunya. Com ha explicat detalladament el pare Hilari Ragner, aquesta funció va comportar gravíssims problemes a Carrasco i, a la llarga, va ser causa indirecta de la seva caiguda en mans franquistes, perquè en la seva defensa de la legalitat, Carrasco va ser durament amenaçat per Solidaridad Obrera, òrgan de la CNT i la FAI, que publica, entre altres coses que *"Nos acaban de informar de un caso que, de ser exacto, no lo llegamos a comprender. Se trata de Manuel Carrasco y Formiguera. Este político catalán se ha destacado siempre por un catolicismo exacerbado. Una prueba de la aserción que lanzamos, se halla en una de las sesiones de las Constituyentes, del movimiento de abril de 1931. Tal y como apuntamos, defendió en las Cortes a los jesuitas. La opinión todavía recordará su cálida defensa.*

Además, fue uno de los militantes más destacados de la Unión Democrática de Cataluña. Su actuación ha poseído siempre un colorido derechista cien por cien. ¿Cómo se comprende que en la hora actual ocupe cargos de confianza en los departamentos ministeriales? Sabemos que Carrasco y Formiguera desempeña el cargo de asesor jurídico del departamento de Finanzas. Y que este arrivista está trabajando un alto cargo. ¿Es posible esto después del 19 de julio? ¿Se puede aceptar que un ex defensor de los jesuitas pueda continuar medrando en un régimen que ha roto un pasado y que se desangra para terminar con un ayer vergonzoso? La Revolución ha de ser dura, y casi nos atreveríamos a decir brutal, con los individuos que, a pesar de su actuación netamente contraria a las esencias revolucionarias que presiden el momento actual, no se resignan a desaparecer por el foro y hacen gala de un descoco que no tiene calificativo. Como el caso relatado hay muchísimos. Ha llegado la hora de purificar los cuadros revolucionarios. Si no lo hacemos así, nos exponemos a hacer una Revolución de léxico y fachada. A los arrivistas hay que cerrarles el paso”.

Aquella mateixa nit, els milicians anaven a buscar-lo a casa seva, però Carrasco, previsor, havia anat a dormir a altre lloc. El conseller Tarradellas, veient la gravetat de la situació i el perill de mort que Carrasco corria a Catalunya, va decidir enviar-lo a França i que continués assessorant la Generalitat frontera enllà. Carrasco, però, va insistir en la seva voluntat d'anar a Euskadi. Allà va ser molt ben rebut i s'hi va estar unes setmanes, fins que el cinc de febrer del 37 va retornar fugaçment a Barcelona per recollir la seva família i retornar altra vegada cap a Euskadi. De Barcelona va passar a Perpinyà i d'allà a Baiona, a l'espera d'embarcar cap a Bilbao. La matinada del cinc de març sortien de Baiona cap a Bilbao a bord del Galdamés, un vaixell mercant força vell, de 3700 tones, incapaç d'esquivar les naus franquistes que havien bloquejat la zona republicana del Cantàbric.

Aquell mateix matí el cuirassat Canarias va torpedinar el Galdamés. Un cop vençuda la resistència del vaixell i de les petites naus que l'escortaven, se li va donar l'ordre de dirigir-se a Pasajes. Arribats a port, Carrasco va ser separat de la seva família i traslladat a Sant Sebastià i d'allà a la presó de Burgos.

Pocs mesos després, el 28 d'agost, va tenir lloc el simulacre de consell de guerra contra Carrasco, per un delictes d'“inducció a la rebel·lió”. El fiscal en les seves conclusions en va demanar la pena de mort. El text de la sentència al·ludeix al fet que com a estudiant, com a advocat i com a diputat al Congrés havia manifestat una exaltada “idea antiespanyola”. A més, se'l condemna per haver assessorat el Govern de la Generalitat i per les seves vinculacions amb Euskadi i considera com a circumstàncies agreujants el relleu social de Carrasco, la perseverança i transcendència de la seva ideologia i també la seva cultura i formació, que, segons el tribunal, augmentaven els efectes de l'exteriorització de les seves idees. Per aquests motius, el consell de guerra “falla que debe condenar y condena al procesado Manuel Carrasco Formiguera, como autor de un delito de adhesión a la rebelión, y con las circunstancias agravantes de la trascendencia y grave daño producidos al Estado Español, a la pena de muerte”.

Simultàniament a tot això diverses institucions i persones properes a Carrasco empenien intenses gestions per influir en la seva sort o aconseguir-ne l'intercanvi. Fins i tot el mateix Vaticà es va interessar per la seva situació i va fer arribar missatges a Franco a través d'altres jerarquies. El Cardenal Vidal i Barraquer també va demanar al Vaticà l'alliberament de Carrasco, així com també el Cardenal-Arquebisbe de París, congregacions religioses –especialment els jesuïtes, a qui tant havia defensat– periodistes i moltes altres persones es van mobilitzar per aconseguir l'alliberament de Carrasco.

S'ha debatut molt a propòsit de les raons per les quals Franco va adoptar aquesta decisió i fins i tot va menystenir els missatges que li arribaven del Vaticà. Miquel Coll i Alentorn, en diverses ocasions, atribueix l'execució a un sinistre pla de Franco per atemorir la societat catalana. El març del 38 havia començat l'ofensiva general al front d'Aragó; a mitjan març Barcelona havia estat bombardejada pels avions franquistes; el 31 de març les tropes de Franco entraven en territori català i Franco, el 5 d'abril, derogava per decret l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. A aquestes raons n'hi podem afegir d'altres i especialment la censura vaticana que dies abans, el 24 de març, l'Osservatore Romano havia publicat a primera pàgina en relació als bombardeigs de Barcelona. Segons el pare Hilari Ragner, Franco, "amb una reacció molt seva, va replicar a la bufetada pública del Papa amb una punyalada contra Carrasco, per qui el Papa s'interessava". L'ordre d'execució de la sentència va ser notificada a Carrasco gairebé a les dues de la matinada del dia 9 d'abril, Divendres de Passió. Gràcies a la condescendència del director de la presó, i amb l'excusa de fer testament sacramental, Carrasco es va poder acomiadar de dos amics catalans detinguts a la mateixa presó. Poca estona després entrava en capellà, assistit pel sacerdot jesuïta i amic des de la infància pare Ignasi Romañà. Va confessar-se i ell mateix, com a acòlit, va ajudar a celebrar la Missa "pro agonizantibus".

Com ha escrit i documentat el pare Hilari Ragner, Carrasco va anar de la capella fins al fossar de l'exterior pel seu propi peu, caminant aplomadament i amb seguretat, sense anar lligat; allà l'esperaven l'escamot d'execució, el metge militar i el fèretre amb què després l'havien de portar al cementiri.

Quan l'oficial donava ja les veus preparatòries de la fusellada, Carrasco, que no havia permès que li embenessin els ulls, es va encarar a tots els qui se'l miraven des del terraplè i amb veu sencera i forta va exclamar: *'El que ha estat el lema de tota la meua vida i que porto al cor, vull que sigui el meu crit en aquest transcendental moment: Visca Catalunya lliure!'*, i encara va poder dir "*Jesús, Jesús*" quan va esclatar la descàrrega i ell, amb una forta convulsió, va caure cap enrere.

El dia 9 d'abril del 1938, Carrasco feia encara no una setmana que havia complert quaranta-vuit anys.

Per tot això, entenem que Carrasco és, sobretot, l'exemple d'uns grans valors i d'una total fidelitat als seus principis. Una persona que destaca per la seva vocació de servei a les persones i al país. I també era una persona coherent amb la seva fe: Carrasco es

proclama obertament catòlic i que, quan es debat la Constitució de la República, és el primer defensor de la llibertat religiosa.

I també és la persona dels valors socials, humanista, la persona que es compromet amb Unió Democràtica pràcticament des de la seva fundació i que defensarà els seus valors fins a la mort. Com deia Carrasco, com ens recordava Coll i Alentorn, partits catalanistes n'hi havia molts l'any 1932, i algun d'ells amb quotes importantíssimes de poder. Carrasco mateix provenia d'un altre partit, d'Estat Català, però quan descobreix els postulats humanistes i socials de l'Ideari d'Unió Democràtica, Carrasco no té cap dubte en ingressar en un partit social, obertament cristià i a favor dels treballadors.

Carrasco també és una persona d'entesa, de diàleg i de concòrdia. És la veu ferma i assenyada de Catalunya durant el pacte de Sant Sebastià, i la persona que defensa, llavors i sempre, els drets de Catalunya i el diàleg franc i valent, clar i català, amb la resta de l'Estat. Drets que defensarà tant a Catalunya com a les Corts de Madrid, dient sempre el mateix aquí i allà, i fins i tot amb l'oposició del seu grup parlamentari, presidit per Lluís Companys, que fins i tot l'arriba a expulsar del Grup per la seva defensa integral dels drets del país i en contra de les rebaixes que es volien fer als acords de Sant Sebastià i a l'Estatut de Núria.

Tot això, i molt més, és Manuel Carrasco. I Carrasco no és només un màrtir de Catalunya, sinó també un gran exemple de tots els valors que ell va representar amb la màxima heroïcitat. Parlo de valors que han fet gran Catalunya i que fan grans les persones que els practiquen. En definitiva, parlem dels valors de fidelitat al país, de compromís social, de compromís ètic i religiós, de diàleg, d'esforç democràtic, de voluntat d'entesa i de servei al país i a les persones.

Tot això, i molt més, és Manuel Carrasco.

Moltes gràcies per la seva atenció.